İSLAM KAHRAMANLARI

SERİ 12

HZ. MUÂZ B. CEBEL

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Helal ve Haramı En İyi Bilen Sahâbî

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

AK (KELANTAN)

quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY

Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İSLAM KAHRAMANLARI

SERİ 12

HZ. MUÂZ B. CEBEL

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Helal ve Haramı En İyi Bilen Sahâbî

فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ ۗ وَلَا تَعْجَلْ بِٱلْقُرْءَانِ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰٓ إِلَيْكَ وَحْيُهُۥ ۖ وَقُل رَّبِّ زِدْنِى عِلْمًا ﴿١١٤﴾

"Gerçek hükümdar olan Allah Yüce'dir. Kuran sana vahyedilirken, vahy bitmezden önce, unutmamak için, tekrarda acele edip durma, "Rabbim! ilmimi artır" de."

Tâhâ Sûresi 20:114

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

İman edenleri ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükselten Allah'a hamd olsun. Efendimiz Peygamberimiz Muhammed'e ﷺ, onun âline ve ashabına — özellikle helal ve haramı en iyi bilen sahâbî ve Resûlullah'ın ﷺ Yemen elçisi Muâz b. Cebel'e رضى الله عنه — salât ve selâm olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

İslam Kahramanları'nın bu on ikinci kitabı, Muâz b. Cebel'in رضى الله عنه hayatını anlatır: Akabe'de biat eden Ensârî bir genç, Resûlullah'ın ﷺ sevdiği, Kur'an muallimi, Yemen'de davetçi ve kadı, halifeler döneminde fıkıh mercii ve Amvâs vebasında şehit olan bir sahâbî. Allah bu ilmi faydalı ilimlerden — 'ilmun yuntefe'u bih — eylesin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasviri yoktur. Kapakta şafak vakti ***Yemen yaylalarına*** doğru kıvrılan ***taş bir dağ yolu*** ve uzak bir sırtta kerpiçten kule evler görülür. Resûlullah ﷺ, Muâz b. Cebel'i Yemen'e muallim, kadı ve davetçi olarak gönderdi ve yola çıkarken yanında yürüyerek ona nasihat etti.

Yolun kenarında ***açık bir kitap taşıyan ahşap bir rahle***, yanında ***bir hokka ve kamış kalem*** durur — helal ve haramı en iyi bilen sahâbî Muâz'ın taşıdığı ilmin simgeleri (Tirmizî 3791).

Yolu aydınlatan şafak ışığı, Kur'an'ın öğrettiği duayı simgeler: "Rabbim, ilmimi artır" (Tâhâ 20:114).

Alttaki ***koyu mavi şerit***, ***ince altın çizgilerle*** çerçevelenmiştir ve yazarın adı burada yer alır — tüm İslam Kahramanları kapakları uyumlu olsun diye Seri 1–11 kapaklarında olduğu gibi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

HZ. MUÂZ B. CEBEL — *Giriş*
1. MUÂZ B. CEBEL KİMDİR? — *Siyer ve biyografi kitapları*
2. AKABE'DEN BEDİR'E — *İbn İshâk; İbn Hişâm*
3. RESÛLULLAH'IN ﷺ TERKİSİNDE — *Sahîh-i Buhârî 2856*
4. "HELAL VE HARAMI EN İYİ BİLEN" — *Tirmizî 3791*
5. KUR'AN MUALLİMİ — *Sahîh-i Buhârî 3758; Zümer 39:9*
6. "ALLAH'A YEMİN OLSUN Kİ SENİ SEVİYORUM" — *Ebû Dâvûd 1522*
7. HAYRIN KAPILARI VE DİLİN TEHLİKESİ — *Tirmizî 2616*
8. UYARILAN İMAM — *Sahîh-i Buhârî 705*
9. RESÛLULLAH'IN ﷺ YEMEN ELÇİSİ — *Sahîh-i Buhârî 1395; Tevbe 9:122*
10. "KOLAYLAŞTIRIN, ZORLAŞTIRMAYIN" — *Sahîh-i Buhârî 4341*
11. SON VEDA — *Müsned-i Ahmed*
12. "NASIL HÜKÜM VERECEKSİN?" HADİSİ — *Ebû Dâvûd 3592*
13. HALİFELER DÖNEMİNDE ÜMMETİN FAKİHİ — *Taberânî; İbn Sa'd*
14. AMVÂS VEBASINDA ŞEHİT — *Ebû Dâvûd 3116; Sahîh-i Buhârî 5729*
15. KIYAMET GÜNÜ ÂLİMLERİN ÖNDERİ — *İbn Sa'd; es-Silsiletü's-Sahîha*
16. MUÂZ B. CEBEL'İN AHLÂKI — *Özet*
17. MUÂZ'IN HİKÂYELERİNİN KAYNAKLARI — *Tablo*
18. MUÂZ'IN HİKÂYESİNDEKİ ŞAHSİYETLER — *Tablo*
19. MUÂZ'IN HİKÂYESİNDEKİ YERLER — *Tablo*
20. MUÂZ'IN HAYAT KRONOLOJİSİ — *Tablo*
21. MUÂZ HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR — *12 soru*
22. DERSLER VE SONUÇ
KAYNAKÇA
DESTEK VE BAĞIŞ

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HZ. MUÂZ B. CEBEL

Resûlullah ﷺ bir gün Ensâr'dan bir gencin elini tutup şöyle buyurdu: ***"Ey Muâz, Allah'a yemin olsun ki seni seviyorum"*** (Ebû Dâvûd 1522). O genç, Resûlullah'ın ﷺ ümmeti içinde ***helal ve haramı en iyi bilen*** olarak nitelediği ***Muâz b. Cebel***'dir رضى الله عنه.

Muâz gençken Müslüman oldu, ***Akabe*** gecesi biat etti, ***Bedir***'de ve Resûlullah ﷺ ile birlikte bütün savaşlarda bulundu. Resûlullah ﷺ onu muallim ve davetçi olarak ***Yemen***'e gönderdi. Şam'daki ***Amvâs*** vebasında, henüz otuzlu yaşlarının başındayken şehit oldu.

Bu e-kitap ***İslam Kahramanları*** serisinin on ikincisidir. Önceki kitaplarda olduğu gibi, hayatı önce Kur'an'dan ve sahih hadislerden, sonra siyer ve tarih kitaplarından derlenmiştir. Her rivayetin kaynağı belirtilmiş, meşhur olup senedi zayıf olan rivayetler dürüstçe açıklanmıştır.

Muâz'ın hikâyesi bir ilim kahramanının hikâyesidir: kılıcı Kur'an ve dinde derin anlayış, savaş meydanı ise Medine'den Yemen'e ve Şam'a uzanan ilim meclisleriydi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUÂZ B. CEBEL KİMDİR?

Tam adı ***Muâz b. Cebel b. Amr b. Evs*** el-Ensârî el-Hazrecî'dir; Medine'de Benî Seleme'dendir. Künyesi ***Ebû Abdurrahman***'dır. Biyografi kitapları onu yakışıklı, yüzü nurlu, cömert ve hayâ sahibi bir genç olarak anlatır.

Medine'de, Mus'ab b. Umeyr'in (bkz. Seri 6) daveti sayesinde, yaklaşık on sekiz yaşında Müslüman oldu. Hicretten sonra Resûlullah ﷺ onu Abdullah b. Mes'ûd ile kardeş yaptı.

ADI VE LAKAPLARI

AD VEYA LAKAP	AÇIKLAMA
Muâz b. Cebel	Asıl adı
Ebû Abdurrahman	Künyesi
el-Ensârî el-Hazrecî	Hazrec'in Benî Seleme kolundan
Helal ve haramı en iyi bilen	Resûlullah'ın ﷺ övgüsü (Tirmizî 3791)
Kur'an muallimi	Kur'an'ın kendilerinden öğrenilmesi emredilen dört kişiden biri (Sahîh-i Buhârî 3758)

ALINACAK DERSLER

Gençlik âlim olmaya engel değildir. Muâz, henüz gençken sahâbîlerin hükümlerde başvurduğu kişi oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AKABE'DEN BEDİR'E

TARİHÎ NOT: AKABE GECESİNDE BİR GENÇ

İbn İshâk, Muâz b. Cebel'i İkinci Akabe gecesi Resûlullah'a ﷺ biat eden yetmiş küsur Ensârî arasında sayar.

Ardından ***Bedir***, Uhud, Hendek ve Resûlullah ﷺ ile birlikte bütün savaşlarda bulundu. Bundan önce Benî Seleme'nin bazı gençleriyle birlikte kavimlerinin putlarını kırmış, sonunda Benî Seleme'nin ileri gelenlerinden Amr b. Cemûh Müslüman olmuştu.

Rivayetin derecesi: Siyer kitaplarında meşhurdur; Akabe ve Bedir ehlinin listeleri İbn İshâk tarafından kaydedilmiştir.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk rivayeti); İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

ALINACAK DERSLER

Mümin bir genç kavmini değiştirebilir. Muâz ve arkadaşlarının gayreti, kabilelerinin bir önderinin hidayetine vesile oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH'IN ﷺ TERKİSİNDE

Muâz, Resûlullah'a ﷺ çok yakındı. Bir gün onun terkisinde bir merkebe bindi ve Resûlullah ﷺ ona büyük bir tevhid dersi verdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2856

حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، سَمِعَ يَحْيَى بْنَ آدَمَ، حَدَّثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ مُعَاذٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ كُنْتُ رِدْفَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ عُفَيْرٌ، فَقَالَ " يَا مُعَاذُ، هَلْ تَدْرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ ". قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ " فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلاَ يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَحَقَّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لاَ يُعَذِّبَ مَنْ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ". فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلاَ أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ " لاَ تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَّكِلُوا ".

TERCÜME:

Muâz dedi ki: Nebî'nin ﷺ terkisinde Ufeyr adlı bir merkebin üzerindeydim. Buyurdu ki: ***"Ey Muâz, Allah'ın kulları üzerindeki hakkı nedir, kulların Allah üzerindeki hakkı nedir, biliyor musun?"*** "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedim. Buyurdu ki: ***"Allah'ın kullar üzerindeki hakkı, O'na ibadet etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır; kulların Allah üzerindeki hakkı da, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayana azap etmemesidir."*** "Ey Allah'ın Resûlü, bunu insanlara müjdelemeyeyim mi?" dedim. Buyurdu ki: "Müjdeleme, sonra (buna) güvenip (ameli bırakırlar)."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): İshâk b. İbrâhîm ← Yahyâ b. Âdem ← Ebü'l-Ahvas ← Ebû İshâk es-Sebîî ← Amr b. Meymûn ← Muâz b. Cebel رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Hadis No. 2856.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2856

Âlimler, Muâz'ın ilmi gizleme günahından korkarak bu hadisi vefatına yakın rivayet ettiğini ve yasağın insanların ameli terk etmemesi için olduğunu anladığını zikreder.

ALINACAK DERSLER

Tevhid, Allah'ın en büyük hakkıdır. Resûlullah ﷺ ilmi aktarmada hikmeti de öğretti: her ilmin uygun bir vakti ve üslubu vardır.

"HELAL VE HARAMI EN İYİ BİLEN"

Resûlullah ﷺ bazı sahâbîlerinin üstünlüklerini sayarken Muâz'ı fıkıh ilmiyle andı:

HADİS — CÂMİU'T-TİRMİZÎ, NO. 3791

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ، عَنْ أَبِي قِلاَبَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم " أَرْحَمُ أُمَّتِي بِأُمَّتِي أَبُو بَكْرٍ وَأَشَدُّهُمْ فِي أَمْرِ اللَّهِ عُمَرُ وَأَصْدَقُهُمْ حَيَاءً عُثْمَانُ وَأَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ أُبَىُّ بْنُ كَعْبٍ وَأَفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَأَعْلَمُهُمْ بِالْحَلاَلِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ أَلاَ وَإِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَمِينًا وَإِنَّ أَمِينَ هَذِهِ الأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ " .

TERCÜME:

Enes b. Mâlik'in rivayetine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ümmetime karşı ümmetimin en merhametlisi Ebû Bekir'dir; Allah'ın emri konusunda en çetini Ömer'dir; hayâsı en sahih olanı Osman'dır; Allah'ın Kitabını en iyi okuyanı Übey b. Ka'b'dır; ferâizi en iyi bileni Zeyd b. Sâbit'tir; ***helal ve haramı en iyi bileni de Muâz b. Cebel'dir.*** Bilin ki her ümmetin bir emini vardır; bu ümmetin emini de Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tır."

SENED İmam Tirmizî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Beşşâr ← Abdülvehhâb es-Sekafî ← Hâlid el-Hazzâ ← Ebû Kılâbe ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Tirmizî, Câmiu't-Tirmizî, Kitâbü'l-Menâkıb, Hadis No. 3791.

DERECE: SAHİH — Darussalam sahih kabul etmiştir; Tirmizî "hasen sahih" demiştir.

Kaynak: https://sunnah.com/tirmidhi:3791

Allah, iman edenleri ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltir:

MÜCÂDELE SÛRESİ 58:11

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَكُمۡ تَفَسَّحُواْ فِي ٱلۡمَجَٰلِسِ فَٱفۡسَحُواْ يَفۡسَحِ ٱللَّهُ لَكُمۡۖ وَإِذَا قِيلَ ٱنشُزُواْ فَٱنشُزُواْ يَرۡفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ دَرَجَٰتٖۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ١١

Ey inananlar! Toplantılarda, size, "Yer açın" denince yer açın ki Allah da size genişlik versin; "Kalkın" denildiği zaman da hemen kalkın ki, Allah, içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah işlediklerinizden haberdardır.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/58:11

ALINACAK DERSLER

Her sahâbînin kendine has bir üstünlüğü vardı. Muâz'ınki fıkıhtı — ümmeti harama düşmekten koruyan ilim.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUR'AN MUALLİMİ

Muâz, Resûlullah'ın ﷺ ümmete Kur'an'ı kendilerinden öğrenmelerini emrettiği dört sahâbîden biriydi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3758

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ ذُكِرَ عَبْدُ اللَّهِ عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، فَقَالَ ذَاكَ رَجُلٌ لاَ أَزَالُ أُحِبُّهُ بَعْدَ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ " اسْتَقْرِئُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، فَبَدَأَ بِهِ، وَسَالِمٍ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ، وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ". قَالَ لاَ أَدْرِي بَدَأَ بِأُبَيٍّ أَوْ بِمُعَاذٍ.

TERCÜME:

Mesrûk dedi ki: Abdullah b. Amr'ın yanında Abdullah (b. Mes'ûd) anıldı. O şöyle dedi: "O, Resûlullah'ı ﷺ şöyle buyururken işittiğimden beri sevmeye devam ettiğim bir adamdır: ***'Kur'an'ı dört kişiden öğrenin: Abdullah b. Mes'ûd'dan*** — onunla başladı — ***Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Sâlim'den, Übey b. Ka'b'dan ve Muâz b. Cebel'den."*** (Râvi) dedi ki: "Übey ile mi yoksa Muâz ile mi başladı, bilmiyorum."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Süleymân b. Harb ← Şu'be b. Haccâc ← Amr b. Mürre ← İbrâhîm en-Nehaî ← Mesrûk ← Abdullah b. Amr رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili Ashâbi'n-Nebî ﷺ, Hadis No. 3758.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3758

ZÜMER SÛRESİ 39:9

أَمَّنْ هُوَ قَٰنِتٌ ءَانَآءَ ٱلَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ ٱلْءَاخِرَةَ وَيَرْجُوا۟ رَحْمَةَ رَبِّهِۦ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٩﴾

Geceleyin secde ederek ve ayakta durarak boyun büken, ahiretten çekinen, Rabbinin rahmetini dileyen kimse inkar eden kimse gibi olur mu? De ki: "Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri öğüt alırlar."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/39:9

ALINACAK DERSLER

Kur'an, senedi olan güvenilir hocalardan öğrenilmelidir. Muâz, bu ümmetin Kur'an kıraati senedinin ilk halkalarındandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"ALLAH'A YEMİN OLSUN Kİ SENİ SEVİYORUM"

Muâz'ın hayatının en güzel anlarından biri, Resûlullah'ın ﷺ ona olan sevgisini açıklayıp bir dua tavsiye ettiği andı:

HADİS — SÜNEN-İ EBÛ DÂVÛD, NO. 1522

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ مَيْسَرَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، قَالَ سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ مُسْلِمٍ، يَقُولُ حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيُّ، عَنِ الصُّنَابِحِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَخَذَ بِيَدِهِ وَقَالَ " يَا مُعَاذُ وَاللَّهِ إِنِّي لأُحِبُّكَ وَاللَّهِ إِنِّي لأُحِبُّكَ " . فَقَالَ " أُوصِيكَ يَا مُعَاذُ لاَ تَدَعَنَّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ تَقُولُ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ " . وَأَوْصَى بِذَلِكَ مُعَاذٌ الصُّنَابِحِيَّ وَأَوْصَى بِهِ الصُّنَابِحِيُّ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ .

TERCÜME:

Muâz b. Cebel'den rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ onun elini tuttu ve şöyle buyurdu: ***"Ey Muâz, Allah'a yemin olsun ki seni seviyorum; Allah'a yemin olsun ki seni seviyorum."*** Sonra şöyle buyurdu: "Ey Muâz, sana tavsiye ederim; her namazın sonunda şunu söylemeyi asla bırakma: ***'Allah'ım, Seni anmam, Sana şükretmem ve Sana güzelce ibadet etmem için bana yardım et.'***" Muâz bunu Sunâbihî'ye, Sunâbihî de Ebû Abdurrahman'a tavsiye etti.

SENED İmam Ebû Dâvûd'un rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ubeydullah b. Ömer b. Meysere ← Abdullah b. Yezîd el-Mukrî ← Hayve b. Şüreyh ← Ukbe b. Müslim ← Ebû Abdurrahman el-Hubulî ← Sunâbihî ← Muâz b. Cebel رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Ebû Dâvûd, Sünen, Kitâbü'l-Vitr, İstiğfar Bâbı, Hadis No. 1522.

DERECE: SAHİH — Elbânî, Sahîhu Süneni Ebî Dâvûd'da sahih kabul etmiştir.

Kaynak: https://sunnah.com/abudawud:1522

Bu dua, aynı tavsiyeyle hocadan talebeye bugüne kadar aktarılmaktadır — Resûlullah ﷺ ile başlayan bir sevgi zinciri.

ALINACAK DERSLER

Allah için sevgiyi dile getirmek sünnettir. Talebesini seven bir hocanın en güzel hediyesi, kalıcı bir dua ve nasihattir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYRIN KAPILARI VE DİLİN TEHLİKESİ

Muâz, cennete götüren amelleri sürekli sorardı. Bir yolculukta, dinle ilgili en önemli hadislerden birini oluşturan bir cevap aldı:

HADİS — CÂMİU'T-TİRMİZÎ, NO. 2616

حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ الصَّنْعَانِيُّ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي سَفَرٍ فَأَصْبَحْتُ يَوْمًا قَرِيبًا مِنْهُ وَنَحْنُ نَسِيرُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ . قَالَ " لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ عَظِيمٍ وَإِنَّهُ لَيَسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ تَعْبُدُ اللَّهَ وَلاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ وَتَحُجُّ الْبَيْتَ " . ثُمَّ قَالَ " أَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ الصَّوْمُ جُنَّةٌ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ وَصَلاَةُ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ " . قَالَ ثُمَّ تَلاَ: (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) حَتَّى بَلَغَ: (يَعْمَلُونَ) ثُمَّ قَالَ " أَلاَ أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الأَمْرِ كُلِّهِ وَعَمُودِهِ وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ " . قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ " رَأْسُ الأَمْرِ الإِسْلاَمُ وَعَمُودُهُ الصَّلاَةُ وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ " . ثُمَّ قَالَ " أَلاَ أُخْبِرُكَ بِمَلاَكِ ذَلِكَ كُلِّهِ " . قُلْتُ بَلَى يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَالَ فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ قَالَ " كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا " . فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ فَقَالَ " ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا مُعَاذُ وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ أَوْ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلاَّ حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ " .

TERCÜME:

Muâz b. Cebel dedi ki: Bir yolculukta Nebî ﷺ ile birlikteydim. Bir sabah yürürken ona yakın oldum ve dedim ki: ***"Ey Allah'ın Resûlü, beni cennete sokacak ve cehennemden uzaklaştıracak bir amel bildir."*** Buyurdu ki: "Büyük bir şey sordun; fakat Allah'ın kolaylaştırdığı kimseye kolaydır: Allah'a ibadet eder, O'na hiçbir şeyi ortak koşmazsın; namazı kılar, zekâtı verir, Ramazan orucunu tutar ve Beyt'i haccedersin." Sonra buyurdu: "Sana hayrın kapılarını göstereyim mi? Oruç kalkandır; sadaka, suyun ateşi söndürdüğü gibi günahı söndürür; bir de kişinin gece yarısı kıldığı namaz." Sonra şunu okudu: "Yanları yataklardan uzaklaşır..." — "...yapmakta oldukları" kısmına kadar (Secde 32:16–17). Sonra buyurdu: "Sana işin başını, direğini ve zirvesini haber vereyim mi?" "Evet, ey Allah'ın Resûlü" dedim. Buyurdu: "İşin başı İslam'dır, direği namazdır, zirvesi de cihaddır." Sonra buyurdu: "Bunların hepsine hâkim olanı haber vereyim mi?" "Evet, ey Allah'ın Nebîsi" dedim. Dilini tuttu ve buyurdu: ***"Şunu tut."*** "Ey Allah'ın Nebîsi, konuştuklarımızdan dolayı hesaba çekilecek miyiz?"

dedim. Buyurdu ki: ***"Anan seni kaybetsin ey Muâz! İnsanları yüzüstü — ya da burunları üstü — cehenneme atan, dillerinin biçtiklerinden başka bir şey midir?"***

SENED İmam Tirmizî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): İbn Ebî Ömer ← Abdullah b. Muâz es-San'ânî ← Ma'mer b. Râşid ← Âsım b. Ebi'n-Necûd ← Ebû Vâil Şakîk b. Seleme ← Muâz b. Cebel رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Tirmizî, Câmiu't-Tirmizî, Kitâbü'l-Îmân, Namazın Hürmeti Bâbı, Hadis No. 2616.

DERECE: HASEN — Darussalam hasen kabul etmiştir; Tirmizî "hasen sahih" demiştir.

Kaynak: https://sunnah.com/tirmidhi:2616

ALINACAK DERSLER

Çok ibadet, korunmayan bir dil yüzünden boşa gidebilir. Muâz bize güzel bir sorunun büyük bir ilmin kapısını açtığını öğretir.

UYARILAN İMAM

Muâz, yatsı namazını Resûlullah ﷺ ile kılar, sonra dönüp kavmine imamlık ederdi. Bir gece Bakara veya Nisâ gibi uzun bir sûre okudu; develeriyle çalışmaktan yorulmuş bir adam cemaati bıraktı. Adam Resûlullah'a ﷺ şikâyet etti; o da üç defa şöyle buyurdu: ***"Ey Muâz, sen fitneci misin?"*** Ona A'lâ, Şems ve Leyl gibi sûreleri okumasını emretti; çünkü arkasında yaşlılar, zayıflar ve ihtiyaç sahipleri namaz kılıyordu (Sahîh-i Buhârî 705).

Muâz bu uyarıyı tevazuyla kabul etti. Âlimler bu kıssayı, imamın arkasındakilerin hâlini gözeterek namazı hafif tutması gerektiğine delil sayar.

ALINACAK DERSLER

İbadetteki büyük gayret, insanlara karşı merhametle birleşmelidir. Büyük bir âlim bile uyarıyı tevazuyla kabul eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH'IN ﷺ YEMEN ELÇİSİ

Mekke'nin fethinden ve Tebük Seferi'nden sonra Resûlullah ﷺ, Muâz'ı muallim, kadı ve zekât tahsildarı olarak ***Yemen***'e gönderdi ve ona davetin sırasını öğretti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1395

حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، عَنْ زَكَرِيَّاءَ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ، عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم بَعَثَ مُعَاذًا ـ رضى الله عنه ـ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ " ادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ، تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ ".

TERCÜME:

İbn Abbas'ın rivayetine göre Nebî ﷺ Muâz'ı Yemen'e gönderdi ve şöyle buyurdu: ***"Onları Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahitlik etmeye davet et. Buna itaat ederlerse, Allah'ın onlara her gün ve gecede beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Buna da itaat ederlerse, Allah'ın onlara mallarında, zenginlerinden alınıp fakirlerine verilecek bir sadakayı (zekâtı) farz kıldığını bildir."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Âsım ed-Dahhâk b. Mahled ← Zekeriyyâ b. İshâk ← Yahyâ b. Abdullah b. Sayfî ← Ebû Ma'bed ← Abdullah b. Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'z-Zekât, Zekâtın Farziyyeti Bâbı, Hadis No. 1395.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1395

Allah, ümmetten bir topluluğun dinde derin bilgi edinip kavmine dönerek onları uyarmasını emreder:

TEVBE SÛRESİ 9:122

۞ وَمَا كَانَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا۟ كَآفَّةً ۚ فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا۟ فِى ٱلدِّينِ وَلِيُنذِرُوا۟ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوٓا۟ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

İnananlar toptan savaşa çıkmamalıdır. Her topluluktan bir taifenin dini iyi öğrenmek ve milletlerini geri döndüklerinde uyarmak üzere geri kalmaları gerekli olmaz mı? Ki böylece belki yanlış hareketlerden çekinirler.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/9:122

ALINACAK DERSLER

Davetin bir sırası vardır: önce tevhid, sonra ibadet, sonra mali yükümlülükler. Zekât yerel zenginlerden alınır ve yerel fakirlere verilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"KOLAYLAŞTIRIN, ZORLAŞTIRMAYIN"

Muâz yalnız gönderilmedi. Yanında Ebû Mûsâ el-Eş'arî vardı ve her birine Yemen'den bir bölge verildi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4341

حَدَّثَنَا مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَبَا مُوسَى وَمُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ، قَالَ وَبَعَثَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى مِخْلاَفٍ قَالَ وَالْيَمَنُ مِخْلاَفَانِ ثُمَّ قَالَ " يَسِّرَا وَلاَ تُعَسِّرَا، وَبَشِّرَا وَلاَ تُنَفِّرَا ".

TERCÜME:

Ebû Bürde dedi ki: Resûlullah ﷺ Ebû Mûsâ'yı ve Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderdi. Her birini bir bölgeye gönderdi — Yemen o zaman iki bölgeydi. Sonra şöyle buyurdu: ***"Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, nefret ettirmeyin."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Mûsâ b. İsmâil ← Ebû Avâne ← Abdülmelik b. Umeyr ← Ebû Bürde.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Ebû Mûsâ ve Muâz'ın Yemen'e Gönderilmesi Bâbı, Hadis No. 4341.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4341

Aynı rivayetin devamında iki sahâbînin birbirini ziyaret ettiği anlatılır; Muâz gecesini uyku ile gece namazı arasında böldüğünü ve uykusundan da namazından umduğu gibi sevap umduğunu söyler.

ALINACAK DERSLER

Davetin esası kolaylaştırmak ve müjdelemektir. Farklı bölgelerde çalışan davetçiler birbirini ziyaret etmeli ve nasihatleşmelidir.

SON VEDA

HADİS NOTU: "BELKİ BU YILDAN SONRA BENİ GÖRMEYECEKSİN"

Muâz anlatır ki Yemen'e yola çıktığında Resûlullah ﷺ ona nasihat ederek onunla birlikte çıktı. Muâz binekteydi, Resûlullah ﷺ ise yanında yürüyordu. Sözünü bitirince şöyle buyurdu: ***"Ey Muâz, belki bu yılımdan sonra beni göremeyeceksin; belki şu mescidime ve kabrime uğrayacaksın."*** Muâz, Resûlullah'tan ﷺ ayrılmanın acısıyla ağladı. Resûlullah ﷺ yüzünü Medine'ye çevirip şöyle buyurdu: "İnsanların bana en yakın olanları, kim olurlarsa ve nerede olurlarsa olsunlar, takva sahipleridir."

Rivayetin derecesi: Şuayb el-Arnaût, Müsned tahkikinde senedini *sahih* kabul etmiştir.

KAYNAK:
Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, Hadis No. 22052.

Sözü gerçekleşti. Muâz henüz Yemen'deyken Resûlullah ﷺ vefat etti ve onu dünyada bir daha göremedi.

ALINACAK DERSLER

Resûlullah'a ﷺ yakınlık yerle veya soyla değil, takva ile ölçülür. Takva sahibi olan, nerede olursa olsun ona yakındır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"NASIL HÜKÜM VERECEKSİN?" HADİSİ

Muâz hakkındaki en meşhur hadislerden biri, Yemen'e gitmeden önce Resûlullah'ın ﷺ onunla yaptığı konuşmadır.

HADİS NOTU: "KENDİ GÖRÜŞÜMLE İÇTİHAT EDERİM"

Rivayete göre Resûlullah ﷺ sordu: "Önüne bir dava gelirse nasıl hüküm vereceksin?" Muâz: "Allah'ın Kitabıyla hüküm veririm" dedi. "Allah'ın Kitabında bulamazsan?" buyurdu. "Resûlullah'ın ﷺ sünnetiyle" dedi. "Ne Resûlullah'ın ﷺ sünnetinde ne de Allah'ın Kitabında bulamazsan?" buyurdu. "Kendi görüşümle içtihat eder, kusur etmem" dedi. Resûlullah ﷺ onun göğsüne vurdu ve şöyle buyurdu: "Resûlullah'ın elçisini Resûlullah'ın razı olacağı şeye muvaffak kılan Allah'a hamd olsun."

Rivayetin derecesi: Elbânî ve birçok hadisçiye göre *zayıf*tır; çünkü râvileri olan "Muâz'ın talebelerinden Humuslu bazı kimseler" meçhuldür. İbnü'l-Kayyim gibi bazı âlimler, şeriatın esaslarına uygun olduğu için manasını kabul etmiştir. Ebû Dâvûd 3592

KAYNAK:
Ebû Dâvûd 3592; Tirmizî 1327.

Bu hadisin senedi zayıf olsa da, önce Kur'an'ı, sonra sünneti, sonra içtihadı esas alma ilkesi, içtihat eden hâkim hadisi (Sahîh-i Buhârî 7352, bkz. Seri 10) dahil başka delillere dayanarak âlimlerin ittifak ettiği bir ilkedir.

ALINACAK DERSLER

Bir hadis ne kadar meşhur olursa olsun, derecesi konusunda dürüst olmalıyız. Doğru bir ilkenin zayıf bir hadise ihtiyacı yoktur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HALİFELER DÖNEMİNDE ÜMMETİN FAKİHİ

Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Muâz, Hz. Ebû Bekir döneminde Medine'ye döndü; sonra cihad etmek ve öğretmek için Şam'a çıktı.

TARİHÎ NOT: HZ. ÖMER'İN MUÂZ HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Rivayete göre Halife Ömer b. Hattâb, Şam'daki Câbiye'de hutbe okurken şöyle dedi: ***"Fıkıh hakkında soru sormak isteyen Muâz b. Cebel'e gelsin."*** Yine Ömer'in "Kadınlar Muâz gibi birini doğurmaktan acizdir" dediği ve vefatına yakın "Muâz hayatta olsaydı onu halife tayin ederdim" dediği rivayet edilir.

Rivayetin derecesi: Câbiye hutbesini Hâkim sahih kabul etmiştir; Ömer'in diğer sözleri biyografi kitaplarında ihtilaflı senetlerle rivayet edilir.

KAYNAK:
Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat; Hâkim, el-Müstedrek; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ.

ALINACAK DERSLER

Halifeler âlimlere hürmet eder ve onlara başvururdu. Muâz, genç yaşına rağmen ilmiyle ümmetin mercii oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AMVÂS VEBASINDA ŞEHİT

Hicretin 18. yılında Filistin'deki ***Amvâs***'ta veba başladı ve bütün Şam'a yayıldı. Halife Ömer, Resûlullah'ın ﷺ veba hakkındaki sözünü duyunca Serğ'den geri döndü (Sahîh-i Buhârî 5729). Komutan Ebû Ubeyde b. Cerrâh bu vebada vefat etti (bkz. Seri 4) ve Muâz ordunun başına geçti.

TARİHÎ NOT: RAHMET OLAN VEBA

Rivayete göre Muâz insanlara hitap ederek bu vebanın Rablerinin rahmeti, Peygamberlerinin duası ve kendilerinden önceki salihlerin ölüm şekli olduğunu söyledi. Sonra oğlu Abdurrahman vebaya yakalanıp vefat etti, ardından Muâz da hastalandı. Hicretin 18. yılında, yaklaşık otuz üç yaşında vefat etti.

Rivayetin derecesi: Amvâs vebasında vefat ettiği tarihçilerin ittifakıyla sabittir; hutbesinin ayrıntıları Müsned'de ihtilaflı bir senetle rivayet edilir.

KAYNAK:
Ahmed b. Hanbel, el-Müsned; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ.

Muâz, müminin son sözü hakkındaki Resûlullah'ın ﷺ hadisini bizzat rivayet etmiştir:

HADİS — SÜNEN-İ EBÛ DÂVÛD, NO. 3116

حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْمِسْمَعِيُّ، حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي صَالِحُ بْنُ أَبِي عَرِيبٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم " مَنْ كَانَ آخِرُ كَلاَمِهِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ " .

TERCÜME:

Muâz b. Cebel dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Son sözü 'lâ ilâhe illallah' olan kimse cennete girer."***

SENED İmam Ebû Dâvûd'un rivayet zinciri (talebeden hocaya): Mâlik b. Abdülvâhid el-Misma'î ← Dahhâk b. Mahled ← Abdülhamîd b. Ca'fer ← Sâlih b. Ebî Arîb ← Kesîr b. Mürre ← Muâz b. Cebel رضي الله عنه.

KAYNAK: İmam Ebû Dâvûd, Sünen, Kitâbü'l-Cenâiz, Telkin Bâbı, Hadis No. 3116.

DERECE: SAHİH — Elbânî, Sahîhu Süneni Ebî Dâvûd'da sahih kabul etmiştir.

Kaynak: https://sunnah.com/abudawud:3116

ALINACAK DERSLER

Muâz, Allah'ın takdirini rıza ile karşıladı. Âlim yalnızca sözleriyle değil, ölümü karşılayışıyla da öğretir.

KIYAMET GÜNÜ ÂLİMLERİN ÖNDERİ

HADİS NOTU: "MUÂZ ÂLİMLERİN ÖNÜNDE"

Rivayete göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Muâz b. Cebel, kıyamet günü âlimlerin bir taş atımı önünde olacaktır."***

Rivayetin derecesi: Elbânî, tarikleri birleştirerek *hasen* kabul etmiştir.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ; Elbânî, es-Silsiletü's-Sahîha.

ALINACAK DERSLER

Âlimlerin Allah katındaki derecesi çok yüksektir. Genç yaşta vefat eden Muâz, ihlası ve ilminin derinliğiyle âlimlerin önüne geçecektir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUÂZ B. CEBEL'İN AHLÂKI

Muâz'ın hikâyesi; ilmi, ibadeti ve güzel ahlâkı bir araya getiren genç bir âlimi anlatır.

ÖZELLİK	HAYATINDAN BİR ÖRNEK
Fıkıh ilmi	Helal ve haramı en iyi bilen (Tirmizî 3791)
Kur'an ehli	Dört Kur'an muallimden biri (Sahîh-i Buhârî 3758)
Resûlullah'ın ﷺ sevdiği	"Allah'a yemin olsun ki seni seviyorum" (Ebû Dâvûd 1522)
Soru sormaya istekli	Cennete götüren amel hakkında (Tirmizî 2616)
Tevazu	Uzun namaz konusundaki uyarıyı kabul etti
Davetçi	Yemen elçisi (Sahîh-i Buhârî 1395)
Takdire rıza	Amvâs vebasında vefat etti

ALINACAK DERSLER

Muâz, İslam kahramanlarının yalnızca savaş meydanında değil, ilim meclislerinde de bulunduğunu gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUÂZ'IN HİKÂYELERİNİN KAYNAKLARI

Bu tablo her hikâyenin kaynağını ve derecesini özetler; böylece okuyucu sahih olanı sadece meşhur olandan ayırt edebilir.

HİKÂYE	KAYNAK	DERECE
Allah'ın kullar üzerindeki hakkı	Sahîh-i Buhârî 2856	Sahih
Helal ve haramı en iyi bilen	Tirmizî 3791	Sahih
Dört Kur'an muallimi	Sahîh-i Buhârî 3758	Sahih
"Seni seviyorum"	Ebû Dâvûd 1522	Sahih
Hayrın kapıları ve dil	Tirmizî 2616	Hasen
"Sen fitneci misin?"	Sahîh-i Buhârî 705	Sahih
Yemen elçiliği	Sahîh-i Buhârî 1395	Sahih
"Kolaylaştırın"	Sahîh-i Buhârî 4341	Sahih
Son söz "lâ ilâhe illallah"	Ebû Dâvûd 3116	Sahih
Son veda	Müsned-i Ahmed 22052	Sahih
Âlimlerin önderi	İbn Sa'd; es-Silsiletü's-Sahîha	Hasen
"Nasıl hüküm vereceksin?"	Ebû Dâvûd 3592	Zayıf
Hz. Ömer'in sözleri	Taberânî; İbn Sa'd	İhtilaflı

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUÂZ'IN HİKÂYESİNDEKİ ŞAHSİYETLER

ŞAHSİYET	ROLÜ
Mus'ab b. Umeyr	Vesilesiyle Müslüman olduğu davetçi (Seri 6)
Abdullah b. Mes'ûd	Kardeşlik bağı kurulan sahâbî
Amr b. Cemûh	Müslüman olan Benî Seleme önderi
Ebû Mûsâ el-Eş'arî	Yemen'e birlikte gönderildiği arkadaşı
Ebû Ubeyde b. Cerrâh	Şam'da yerine geçtiği komutan (Seri 4)
Ömer b. Hattâb	Onu fıkıhta merci yapan halife
Sunâbihî	Dua tavsiyesini alan talebesi
Abdurrahman b. Muâz	Oğlu; Amvâs vebasında vefat etti

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUÂZ'IN HİKÂYESİNDEKİ YERLER

YER	OLAY
Medine	Doğduğu, Müslüman olduğu ve ilim öğrendiği yer
Akabe, Mina	İkinci Akabe Biatı
Bedir	Resûlullah ﷺ ile ilk savaşı (2 h.)
Yemen	Muallim, kadı ve zekât tahsildarı (9–11 h.)
Câbiye, Şam	Hz. Ömer döneminde fıkıh mercii
Amvâs, Filistin	Veba (18 h.)
Ürdün Vadisi	Vefat ettiği ve defnedildiği yer

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUÂZ'IN HAYAT KRONOLOJİSİ

YIL	OLAY
± 20 h.ö.	Medine'de doğdu
Nübüvvetin 12–13. yılı	Müslüman oldu; Akabe'de biat etti
2 h.	Bedir'de bulundu
3–8 h.	Uhud, Hendek ve diğer savaşlar
9–10 h.	Yemen'e gönderildi
11 h.	Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Medine'ye döndü
13–17 h.	Şam'da cihad ve öğretim
18 h.	Amvâs vebasında vefat etti, yaklaşık 33 yaşında

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUÂZ HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

Bu bölüm, Muâz b. Cebel رضى الله عنه hakkında sık sorulan sorulara cevap verir. Cevaplar kısadır; ayrıntılar önceki bölümlerdedir.

1. MUÂZ'IN TAM ADI NEDİR?

Muâz b. Cebel b. Amr el-Ensârî el-Hazrecî; künyesi Ebû Abdurrahman.

2. MUÂZ NE ZAMAN MÜSLÜMAN OLDU?

Hicretten önce, yaklaşık on sekiz yaşında, Mus'ab b. Umeyr'in daveti sayesinde.

3. RESÛLULLAH ﷺ MUÂZ'I NASIL NİTELENDİRDİ?

Helal ve haramı en iyi bilen (Tirmizî 3791).

4. ALLAH'IN KULLAR ÜZERİNDEKİ HAKKI NEDİR?

O'na ibadet edilmesi ve hiçbir şeyin ortak koşulmaması (Sahîh-i Buhârî 2856).

5. MUÂZ'A HANGİ DUA TAVSİYE EDİLDİ?

"Allah'ım, Seni anmam, Sana şükretmem ve Sana güzelce ibadet etmem için bana yardım et" (Ebû Dâvûd 1522).

6. MUÂZ HADİSİNE GÖRE BÜTÜN AMELLERE HÂKİM OLAN NEDİR?

Dili korumak (Tirmizî 2616).

7. MUÂZ NEREYE GÖNDERİLDİ?

Muallim, kadı ve zekât tahsildarı olarak Yemen'e.

8. MUÂZ'IN YEMEN'DEKİ ARKADAŞI KİMDİ?

Ebû Mûsâ el-Eş'arî; Resûlullah ﷺ onlara "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın" buyurdu.

9. "NASIL HÜKÜM VERECEKSİN?" HADİSİ SAHİH MİDİR?

Elbânî'ye göre senedi zayıftır, ancak ilkesi başka delillerle uyumludur.

10. MUÂZ NE ZAMAN VE NASIL VEFAT ETTİ?

Hicretin 18. yılında, Şam'daki Amvâs vebasında.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

11. MUÂZ VEFAT ETTİĞİNDE KAÇ YAŞINDAYDI?

Yaklaşık otuz üç yaşında.

12. MUÂZ'IN HİKÂYESİNDEKİ EN BÜYÜK DERS NEDİR?

İhlaslı ilim, genç olsa bile sahibini derecelerle yükseltir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE SONUÇ

Muâz b. Cebel'in رضى الله عنه hikâyesi, Akabe'de biat eden Ensârî bir gençle başlar ve Şam'da şehit olarak vefat eden, bugün hâlâ miras alınan bir ilim bırakan genç bir âlimle biter.

DERS	MUÂZ'IN HİKÂYESİNDEN
Önce tevhid	Allah'ın kullar üzerindeki hakkı
İlim derece yükseltir	Mücâdele 58:11
Allah için sevgi	"Allah'a yemin olsun ki seni seviyorum"
Dili korumak	"Şunu tut"
Kolaylaştırmak	"Kolaylaştırın, zorlaştırmayın"
Hadiste dürüstlük	Zayıf hadisin derecesini açıklamak
Takdire rıza	Amvâs vebasında şehadet

Muâz'ı örnek alalım: ilmi sevelim, dinde derinleşmek için soru soralım, kolaylaştırarak öğretelim ve ona tavsiye edilen duayı her namazın ardından okumayı sürdürelim.

İnşallah İslam Kahramanları serisi, başka bir İslam kahramanının hikâyesiyle devam edecektir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'ân-ı Kerîm, Osmânî resmi ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com

İbn Kesîr, Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm (Tâhâ 20:114; Mücâdele 58:11; Zümer 39:9; Tevbe 9:122).

HADİS

Sahîh-i Buhârî 705, 1395, 2856, 3758, 4341, 5729. https://sunnah.com/bukhari

Sünen-i Ebû Dâvûd 1522, 3116, 3592. https://sunnah.com/abudawud

Tirmizî, Sünen 2616, 3791. https://sunnah.com/tirmidhi

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, Hadis No. 22052.

Elbânî, es-Silsiletü's-Sahîha.

SİYER, TARİH VE BİYOGRAFİ KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk rivayeti).

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ (Muâz b. Cebel biyografisi).

Ebû Nuaym el-İsfahânî, Hilyetü'l-Evliyâ.

Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ.

İbn Hacer el-Askalânî, el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe.

TDV İslâm Ansiklopedisi, "Muâz b. Cebel". https://islamansiklopedisi.org.tr/muaz-b-cebel

QURANSCİENCE.MY'DEKİ İLGİLİ SERİLER

İslam Kahramanları, Seri 1: Hz. Hamza b. Abdülmuttalib'den Seri 11: Hz. Nesîbe binti Ka'b'a; özellikle Seri 4: Hz. Ebû Ubeyde b. Cerrâh ve Seri 6: Hz. Mus'ab b. Umeyr. https://quranscience.my/#pahlawan

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

BAĞIŞ YAP

Uluslararası bağışçılar: BAĞIŞ YAP düğmesine tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir